

мають на меті здійснення аналогічних задач: проводяться реформи, цілеспрямовані на модернізацію системи вищої педагогічної освіти та організації навчання у вищих навчальних закладах, спостерігається активна участь у інтернаціональних освітніх задумах ЄС щодо підтримки індивідуальності студентів і педагогів.

На підґрунті даних задумів міняться академічні задуми університетів, завдяки чому обидві держави долають національні відміни, виникає дійсне зближення на шляху до європейської інтеграції в контексті базових положень Болонської конвенції.

Список використаної літератури

1. Андрощук Г. Система освіти у ФРН / Г. Андрощук, А. Андрощук // Рідна школа.– 2000. – №12 (851). – С. 71–76.
2. Махия Н. В. Педагогічна освіта в Німеччині: стереотипи та труднощі / Н. В. Махия // Педагогічні видання / е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку» / Журнальні випуски. – 2009. Вип. № 3. – Режим доступу: http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2009_st_5/
3. Махия Н. В. Система підготовки педагогічних кадрів у Німеччині / Н. В. Махия // Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. праць. – 2007. – Вип. 3. – С. 109–120.
4. Райх Р. Привабливість викладацької та наукової роботи в Німеччині: наук.-практ. вид. / Р. Райх. – К.: Вища школа, 2007. – Вип. 4. – С. 75–79.
5. Козак Н. Науково-дослідна робота студентів педагогічних вузів ФРН / Н. Козак // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. – Сер.: Педагогіка та психологія. – 2000. – Вип. 99. – С. 76–80.
6. Захарова О. Л. Університети Німеччини в Болонському процесі / О. Л. Захарова // Педагогіка. – 2009. – Вип. 2. – С. 101–106.
7. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності: монографія / Л. П. Пуховська. – К.: Вища шк., 1997. – С. 102–115.

Наталія МАРЧЕНКО

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ С. РУСОВОЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ОСВІТИ УКРАЇНИ

*«Велике слово – школа!
 Се скарб найкращий кожного народу,
 се ключ золотий, що розмикає пути невідомості,
 се шлях до волі, до науки, до добробуту.
 У вселюдській житті тільки той народ і
 бере перемогу, який має найкращу школу».*
 С. Русова

У період створення нової української школи, у якій буде цікаво навчатися, школи, до якої хочеться іти дітям, бо тут можна більше спілкуватися з друзями, висловлювати свою думку, до якої прислухаються, зростають вимоги до навчальних закладів та педагогів. Після старту НУШ, освітні заклади України стали розвиватися за зразком фінської системи освіти. Але в багатьох питаннях педагогічні погляди історика, вченої, письменниці, педагога-практика зі світовим ім'ям Софії Русової є співзвучними постулатам нової української школи. Тому вивчення педагогічних ідей нашої співвітчизниці дозволяє глибше розглянути засади діяльності закладів освіти та дослідити перспективи їх розвитку.

Педагогічній спадщині педагога світового рівня Софії Русовій присвячена значна кількість наукових праць. У статті О. Липецького розглянуто вклад С. Русової в розвиток позашкільної освіти. Є. Коваленко, І. Зайченко, О. Таран, Д. Чередниченко досліджували творчу спадщину вченої в контексті питання зміцнення і збереження здоров'я юного покоління як необхідного фактора розвитку особистості. У статті О. Сухомлинської

розкрито погляди педагога світового рівня на роль художньої літератури в становлення індивідуума. Більше дізнатися про вклад в педагогічну науку можна перечитуючи її власні праці.

Мета дослідження – проаналізувати актуальні питання творчої спадщини С. Русової на сучасному етапі розвитку освіти України.

Аналіз праць дослідників педагогічної спадщини Софії Русової та її власних творів дозволи так узагальнити найактуальніші питання творчого доробку вченої. Просвітителька сформулила оригінальну, глибоко гуманістичну концепцію національного виховання, головні положення якої актуальні і в наш час, та впроваджувала в практику роботи навчальних закладів принципи природовідповідності, соціальної обумовленості виховання, демократизму, народності, культуровідповідності.

Визначальну роль у становленні особистості дитини вчена відводила моральному вихованню, оскільки тільки виховану людину можна назвати по-справжньому освіченою. З цією позицією не можна не погодитися і сьогодні.

Система виховання та освіти, на думку педагога-практика, має національний характер. "Система національної педагогіки С. Русової – система, яка за пристрасністю відстоювання ідей національної школи не має аналогів у світовій педагогіці", – зазначив О. Губко [1, с. 15]. "Мета національної школи – утвердження українського народу як рівного з-поміж рівних народів світу", – писала Софія Русова. В галузі національного виховання вчений-теоретик висунула вимогу побудови такої системи, яка б готувала палких патріотів рідної землі, що борються за інтереси свого народу. Як бачимо, виховні ідеї вченої цілком відповідають назрілим потребам сучасної української школи. На моє переконання, особливо актуальною залишається думка видатного педагога про те, що в школах України предмети мають викладатися українською мовою. Вчена довела шкідливість для українських школярів російськомовної школи і зазначала, що рідна мова є «найкращим провідником інтимних думок, почувань, вражень» [6, с. 5]. Навчання й виховання чужою мовою, на погляд Софії Федорівни Русової, є величезною перешкодою для розумового розвитку підростаючого покоління.

За переконанням вченої, рідне слово є найбільш дієвим засобом національного виховання. Завдяки йому юне покоління сприймає історичний досвід свого народу, традиції, мораль, знайомиться з духовними цінностями Батьківщини. Саме тому, згідно погляду С. Русової, почесне місце серед дисциплін нової української школи займає рідна мова. Вчена рекомендувала добре обмірковувати вибір літератури для дитячого читання різного віку. При цьому необхідно підбирати для дітей такі твори, які б захоплювали їх. Твір краще впливає на слухачів, вважає С. Русова, коли його розповідають, а не читають по книзі. Оповідачеві необхідно триматися якнайближче мови самого твору. Вона рекомендувала так спланувати уроки читання, щоб це була активна робота учнів по формуванню світогляду, переконань. Тільки тоді читання справді стане могутнім засобом розвитку природних здібностей дитини. В усякому разі «години читань» в новій українській школі, на думку С. Русової, повинні зайняти одне з головних місць серед інших дисциплін. При цьому вона рекомендувала добре обмірковувати вибір літератури для дитячого читання різного віку.

Ідея виховання в колективі – визначальна у педагогічній спадщині С. Русової. На думку педагога, тільки в колективі формуються такі риси особистості, як цілеспрямованість, мужність, воля. Колективне виховання забезпечує найбільш вагомий вплив на соціалізацію особистості.

Щоб допомогти становленню творчої особистості, вважала просвітителька, потрібно запроваджувати в закладах освіти принцип свободи, що є на часі і сьогодні. «Свобода виховання, зазначала С. Русова, – не значить необмеженість бажань, а є лише вільне виявлення всього, що є в дитині найкращого, що найліпше сприяє тому, щоб з

учнів стали особи дужі, лояльні, правдиві, люди з ясним розумом, чулим серцем і міцною волею» [3, с. 299].

Прогресивними є погляди вченої щодо шкільного самоврядування. Активна участь школярів у житті школи та класу веде до поживлення навчального та виховного процесів.

Заслугове на увагу думка С. Русової про те, що навчити дитину можна лише викликавши захоплення дитини змістом предмета та особистістю педагога. Вивчення природних об'єктів має проводитися на природі. Подвижниця вважала, що розвивати розум дитини потрібно в процесі практичної діяльності, хоча використовувати і узагальнений розум людства.

Центральною фігурою в навчально–виховному процесі, на думку науковця, має бути дитина з її природними здібностями. Просвітниця прагнула створити національний заклад з урахуванням унікальності кожної дитини, її індивідуальних особливостей. Не втрачають актуальності у наш час ідеї С. Русової про особливо відповідальне, бережне ставлення до дитини з боку батьків та педагогів та про сприятливі умови її розвитку з перших днів життя.

Неможливо оминати увагою погляди вченої щодо збереження здоров'я дітей. Вона назвала фактори, які впливають на розвиток юного покоління, а саме: санітарно-гігієнічні навички; режим праці і відпочинку; фізичні вправи; раціональне харчування; природні умови; спадковість. Вчена наголошувала на розвитку таких фізичних якостей як сила, спритність, витривалість, швидкість, гнучкість; формуванні й удосконаленні рухових умінь і навичок; формуванні звички до систематичних занять фізичними вправами; вихованні гігієнічних навичок.

Актуальними залишаються педагогічні ідеї Софії Русової щодо організації позашкільної освіти, метою якої, на переконання педагога є «...дати всьому народові в країні гармонійний культурний розвиток, який дасть кожній людині певну свідомість своїх громадянських і людських обов'язків...» [5, с. 6]. Вчена виокремлювала такі форми роботи з позашкільної освіти, як читання книг, лекції, екскурсії, відвідування музеїв, заняття з прикладної творчості.

Повчальними для сучасників є думки С. Русової щодо вимог до педагога. «Вчитель має не лише вчити учнів, але й виховувати їх характер. А найголовніше – зміцнювати їх волю і викликати свідоме відношення до своїх обов'язків, почуття відповідальності» [3, с.239].

Таким чином, дослідивши багатющий творчий спадок Софії Русової, ми дійшли висновку, що її педагогічний доробок залишається актуальним на сучасному етапі розвитку освіти України, а саме: гуманістичний і демократичний принципи в організації освіти, принцип природовідповідності, визначальна роль морального і патріотичного виховання, національний характер виховання, провідна роль виховання в колективі, запровадження в закладах освіти шкільного самоврядування та принципу свободи, дитиноцентризм, врахування індивідуальних особливостей кожної особистості, бережне ставлення до дитини, спрямованість позашкільної освіти на гармонійний загальнокультурний розвиток дітей та молоді, необхідність проведення заходів із збереження і зміцнення здоров'я юного покоління. Більш глибоке вивчення педагогічного доробку С.Ф. Русової допоможе знайти правильні напрямки побудови системи національної освіти в наш час, коли відбувається зміна поглядів на освіту.

Список використаної літератури

1. Губко О. Т. Формування національної свідомості юнацтва у світлі ідей Софії Русової // Рідна школа. – 1992. – № 1. – С. 13–15.
2. Педагогічна спадщина С. Русової та існуюча освіта. – К.:Освіта, 1998. – С. 16.

3. Русова С. Вибрані педагогічні твори. У 2 кн. / За ред. Є.І.Коваленко; Упоряд., передм., прим. Є. І. Коваленко, І. М. Пінчук. – К.: Либідь, 1997. Кн.2. – 320 ст.
4. Сухомлинська О. В. Софія Русова в контексті розвитку педагогічної думки // С. Русова – видатний педагог, державний, громадський діяч України. – Матеріали Всеукр. пед. читань. – Кн. 1. Відп. ред. Коваленко Є. І. – Чернігів, 1996. – С. 1–7.
5. Русова С. Позашкільна освіта. Засоби переведення: лекції, читані на позашкільному факультеті Київського педагогічного інституту / С. Русова. – К.: Дзвін, [1918]. – 88 с. – (Українська школа. Українська Педагогічна Бібліотека).
6. Русова С. Націоналізація школи / С. Русова // ВУШ. – 1917 (рік перший). – № 1 (вересень). – С. 3–7.

**Альона САВДІД,
Лариса ГРИЦЕНКО**

ІННОВАЦІЙНИЙ ТА СИНТЕЗУЮЧИЙ ФЕНОМЕН ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АРХІТЕКТОРА ВЛАДИСЛАВА ГОРОДЕЦЬКОГО

На межі ХІХ і ХХ століть у Європі виникає і формується новий тип художника-універсала, що поєднує в одній особі архітектора-дизайнера, графіка, живописця та інженера (як за доби Відродження: Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Дюкер). Новому стилю у мистецтві, що виник і розповсюдився в цей час – модерну, – був притаманний дух стильової єдності художніх творів. Тому прагнення до створення цілісного твору мистецтва, у якому реалізована ідея синтезу мистецтв, утілилася в яскравих і неповторних архітектурних шедеврах Владислава Городецького, які він залишив у творчому спадку.

В історію архітектури і дизайну В. Городецький увійшов як будівничий модерну. А модерн не знає вузької спеціалізації художника. Інтереси видатного архітектора поширювалися також на пов'язані з архітектурою такі види ужиткового мистецтва, як проектування меблів і оздоб, виготовлення ескізів розписів, скульптур і вітражів, шпалер і тканин, а ще він займався карбуванням по каменю і гіпсу, гравіюванням; створював ювелірні прикраси, ескізи взуття та одягу, оформляв книги, театральні декорації, афіші...

У цій неординарній людині органічно поєднувалися тонке відчуття краси, буйна фантазія художника і невичерпна енергія будівничого.

Завдяки технічному прогресу і появі нових будівельних матеріалів і конструкцій, активно розвивалися і будувалися міста. Зводилися багатоповерхові житлові будинки, будувалися громадські споруди. Інститути, гімназії, училища, лазні, театри, готелі, казарми, ринки і багато інших споруд проектував в цей час і Владислав Городецький – видатний вітчизняний майстер архітектор-дизайнер своєї епохи [5, С. 107]. Шапаренко О. зазначає: «про яскравість особистості Городецького написано багато – захоплений, досвідчений мисливець і гарний стрілок уживався в ньому з чудовим архітектором, інженером та дизайнером, який мав також і неабиякий комерційний талант, але його творча постать є не менш парадоксальною [13, С. 196].

Владислав Городецький був одним із тих, хто змінював міста, забудовуючи їх чудесними зразками архітектури. Нащадок польського шляхетського роду створив собі ім'я власними силами, заробив повагу сучасників та значні статки.

Ще за життя ім'я архітектора Владислава Городецького було овіяне легендами, а його дивовижні витвори стали не лише відомими, але й улюбленими. Городецький був улюбленцем долі йому вдавалося все, за що не брався. Є багато публікацій, які знайомлять і відкривають його як людину різнобічних обдарувань [1]. Його знали не тільки як архітектора, дизайнера, але і як художника-монументаліста. Він розписував плафони, прагнув досягнути секретів фрескового живопису.